Luokka	Laatuj. Työohjeet
Versio/pvm	1 / 25.9.2017
Laatijat	Rytkönen Jani; Ikonen-Toivanen Jaana
Vastuuhenkilö	Rytkönen Jani
Hyväksyjä	Niemelä Onni
Tämä ohje koskee	Kajaani; Kemi
Paperijakelu	
Kansio	

Näytteenanto/otto työpaikan huumetestausta varten

1 Yleistä

Työpaikan huumetestauksen perusteena on työntekijän toimiminen sellaisessa erityistä huolellisuutta vaativassa tehtävässä, jossa huumeiden käyttö voi aiheuttaa erityistä vaaraa. Työelämässä tehtävistä huumetesteistä säädetään yksityiskohtaisesti valtioneuvoston asetuksessa (218/2005) ja annetaan sovellusohjeita sosiaali- ja terveysministeriön ohjeessa (2/2006).

Virtsanäytteenanto huumetestausta varten tulee näissä tilanteissa aina valvoa.

1.1 Nordlabin näytteenottopisteet

Tilanteesta riippuen voidaan huumetestausta tehdä veri- ja/tai virtsanäytteestä. Työnantaja tai työterveyshuolto päättää, mistä näytemuodosta ja kuinka laajana testaus tehdään.

Seuraavissa NordLabin näytteenottopisteissä on mahdollisuus valvottuun virtsanäytteenantoon työelämän huumetestausta varten:

<u>NordLab Kajaani</u>

- Kainuun keskussairaala, näytteenotto
- Kuhmon näytteenottopiste
- Sotkamon näytteenottopiste
- Suomussalmen näytteenottopiste

<u>NordLab Kemi</u>

- LPKS:n näytteenottopiste
- Tornion näytteenottopiste

Major Version 1 effective on 25.9.2017

2 Tutkimuksen tilaaminen ja lähete

Tilaava yksikkö täyttää analysoivan laboratorion (Medix) tutkimuslähetteen, kopioiva kolmesivuinen lomake. Yksi sivu palautetaan näytteenannon jälkeen terveydenhuollon yksikköön, toinen sivu annetaan asiakkaalle ja kolmas sivu lähetetään analysointilaboratorioon. Kuhunkin lomakkeeseen on merkitty minne kyseinen sivu on tarkoitettu.

Pyynnöt tehdään Efficaan/Lifecareen, tilattavissa olevat tutkimukset ovat:

U -Huum 4A (9211) Amfetamiinit, bentsodiatsepiinit, kannabis, opiaatit
U -Huum 5B (9213) Amfetamiinit, bentsodiatsepiinit, kannabis, kokaiini, opiaatit
U -Huum 6A (9233) Amfetamiinit, bentsodiatsepiinit, buprenorfiini, kannabis, kokaiini, opiaatit
B-EtOH (1378) Etanoli kokoverestä

3 WC-tilat ja valvottua virtsanäytteenanto

WC-pöntön vesi värjätään raikastimella (esim. sininen). Näytteenannon valvoja seuraa näytteenantotilannetta siten, että hän pystyy varmistumaan, ettei näytettä ole pyritty väärentämään. Valvonta tulee järjestää esim. raollaan olevan oven välistä, sermin takaa tai peilien/kameran välityksellä siten, että asiakkaaseen ei ole suoraa katsekontaktia. Näytteenantotilassa tulee huomioida myös valvojan työturvallisuus.

4 Asiakkaan tunnistaminen

Asiakas kertoo itse nimensä ja henkilötunnuksensa. Lisäksi asiakkaan henkilöllisyys varmistetaan kuvallisesta henkilökortista, passista tai ajokortista. Jos kuvallista henkilökorttia ei ole mukana tai potilasta ei voida muulla varmalla keinolla tunnistaa (esim. saattaja, tutkimuksen pyytäjä, ennalta tunnettu potilas), näytettä ei oteta. Tunnistustapa merkitään lähetteeseen.

5 Asiakkaan valmistaminen näytteenantoon

Asiakkaalle kerrotaan näytteenotto/antotapahtuman kaikki vaiheet sekä virtsanäytteenannon valvonta etukäteen.

Asiakas jättää päällysvaatteet laukut ja muut irtotavarat (mm. pyydetään tyhjentämään taskut) sellaiseen paikkaan, jossa ne ovat koko ajan valvottavissa. Virtsanäyte annetaan virtsasta, joka on ollut vähintään neljä tuntia rakossa (tavoitellaan näytteen riittävää väkevyyttä). Asiakas pesee kätensä ilman saippuaa ennen näytteenantoa näytteenannon valvojan läsnä ollessa tai käyttää kertakäyttöhanskoja.

Major Version 1 effective on 25.9.2017

6 Tarvikkeet

6.1 Verinäyte

- Näytteenottoon ja lähetykseen tarvitaan:

  - Verinäytteiden (A+B) ottoon kaksi tyhjiöputkea (EDTA) ja niiden suojaputket
  - Koodattu sinetöintitarrapari (A+B)
  - Kuljetuksen valvontalomake
  - Turvateipillä suljettava näytteiden suojapussi
  - Postin lähetyslaatikko (HULADO)

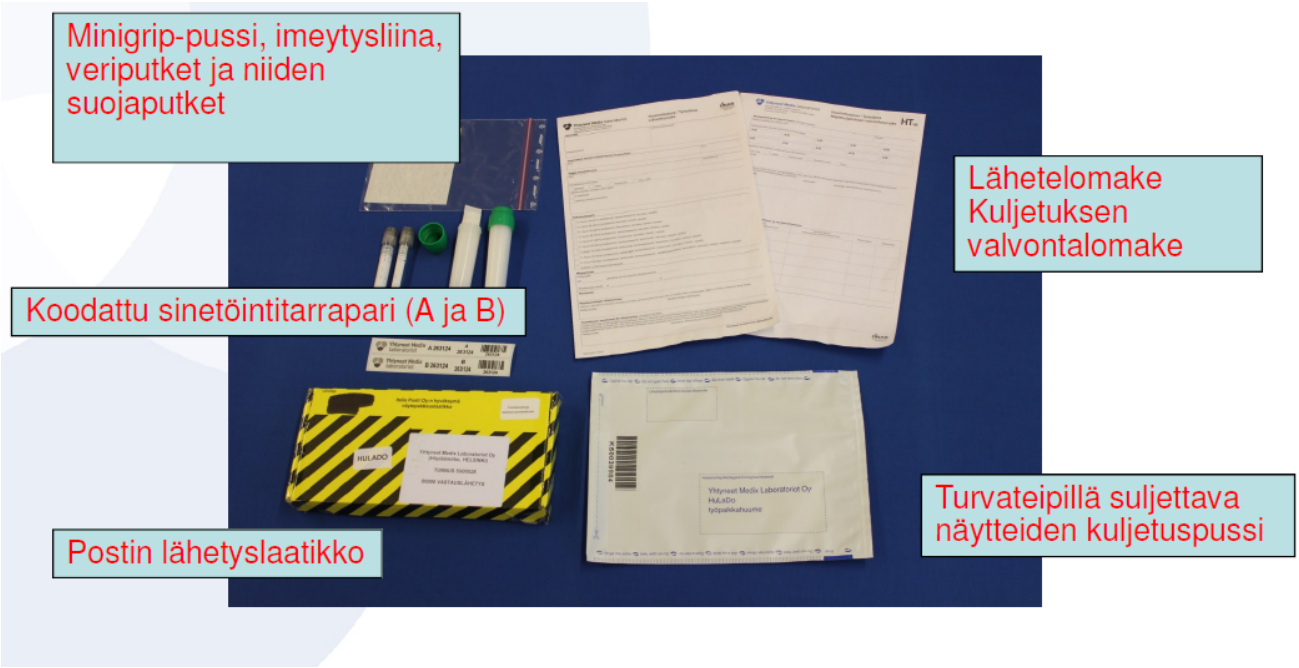

6.2 Virtsanäyte

- Näytteenantoon ja lähetykseen tarvitaan:

  - Lämpömittarillisen näyteastia (virtsanäytteen keräämistä varten)
  - Kaksi näyteputkea virtsanäytteelle (A+B)
  - Koodattu sinetöintitarrapari (A+B)
  - Kuljetuksen valvontalomake
  - Turvateipillä suljettava näytteiden kuljetuspussi
  - Imeytysliinan
  - Postin lähetyslaatikko (HULADO)

Major Version 1 effective on 25.9.2017

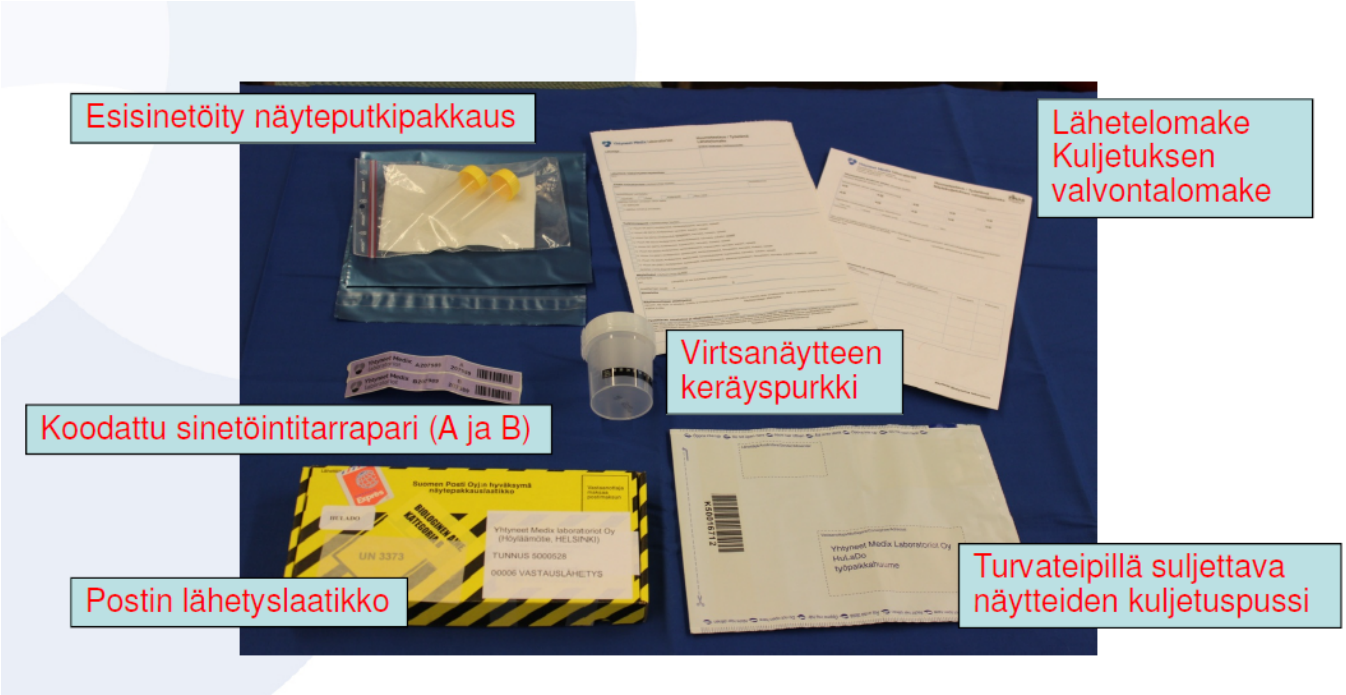

- lisäksi tarvitaan
  - pH-liuskat: pH indicator strips pH, 0-14. Tuotenumero 1.09535.001

7 Näytteenanto ja käsittely

7.1 Verinäyte

Asiakkaan annetaan valita näytteenottoputket. Ihoa ei puhdisteta alkoholipitoisella liuoksella.

Näyte otetaan vakuuminäytteenottoneulalla täyttäen 2 x 5/3 ml näyteputkea (A- ja B-putket). On tärkeää, että täytettyjä putkia käännetään ylösalaisin varovasti riittävän monta kertaa (7-8x), jotta hyytymisenestoaine liukenee. Näyteputkiin kiinnitetään NordLabin potilastunnistetarrat. Näyteputket laitetaan suojaputkiin, jotka sinetöidään.

7.2 Virtsanäyte

Asiakkaan annetaan valita näytteenantoastiat sekä mahdollisuus tarkistaa niiden koskemattomuus. Näytteenannon valvoja luovuttaa näytteenantoastiat asiakkaalle näytteenantotilassa. Testattava on koko ajan näytteenannon valvojan valvonnassa niin, että testattavalla ei ole pääsyä vesipisteelle, nestesaippua-annostelijalle, puhdistusaineille tai muille materiaaleille, joilla hän voisi yrittää väärentää näytettä. WC-pönttöä ei saa huuhdella näytteenannon aikana. Virtsanäytettä olisi saatava vähintään 20 ml. Asiakas antaa näyteastian takaisin välittömästi näytteen saatuaan. Näytteenannon valvoja tarkastaa näytteen lämpötilan viimeistään 4 min kuluessa näytteenotosta näytepurkin lämpötilatarrasta. Lämpötilan tulee olla välillä 32 - 38 °C. Lämpötila merkitään lähetteeseen. Näytteenannon valvoja tarkistaa lisäksi näytteen värin ja ulkonäön. Mikä tahansa poikkeava havainto kirjataan lähetteeseen.

Major Version 1 effective on 25.9.2017

Näyte jaetaan asiakkaan läsnä ollessa kahteen purkkiin (A ja B) ja purkkeihin kiinnitetään Nordlabin potilastunnistetarrat. Jäljelle jääneestä näytteestä määritetään pH (pitää olla välillä 3-11) ja se merkitään lähetteeseen.

Mikäli näytteen lämpötila ja/tai pH eivät ole ym. rajoissa tai näytteen ulkonäkö on epäilyttävä (esim. vaahtoaa tavallista runsaammin), tämä kommentoidaan, mutta näyte lähetetään joka tapauksessa analysoitavaksi. Lähetteelle kirjataan myös kaikki muutkin näytteenannossa havaitut poikkeavuudet.

Mikäli näytettä ei saada annetuksi, tutkimukselle vastataan Ei näytet ja lisätään vakiolausunto NESA, näytettä ei saatu. Kaikki havainnot, näytteen pH ja lämpötila, sekä potilaan tunnistapa kirjataan myös käynnille valmiisiin lisäkysymyksiin.

8 Putkien sinetöinti, lähetteen täyttäminen ja allekirjoittaminen

Näyteastiat (virtsanäytepurkit tai verinäyteputkien suojaputket) sinetöidään asiakkaan läsnä ollessa. Sinetissä oleva numerosarja kirjataan lähetelomakkeelle. Asiakas saa halutessaan tarkastaa putkien koodinumerot ja niiden vastaavuuden lähetelomakkeeseen.

Asiakkaalta pyydetään allekirjoitus lähetelomakkeelle, myös näytteenannon allekirjoittaa lähetteen.

9 Näytteenoton kuittaus

Tarrojen tulostuksen yhteydessä seuraavat tutkimukset kuittaantuvat tehdyksi:

Virtsanäyte: Notto_HUUM

Verinäyte: Notto_VERI

10 Näytteiden pakkaaminen ja lähettäminen

Näytteet ja lähetteet pakataan näytepussiin, joka suljetaan. Samaan pussiin voi laittaa monen asiakkaan näytteet ja lähetteet (veri ja virtsanäytteet omiin pusseihin). Näytekuljetuksen valvontalomake täytetään ja allekirjoitetaan, alimmainen kappale jää lähettävään laboratorioon. Valvontalomake ja näytepussi nidotaan yhteen. Postitetaan Medixiin keltamustaraidallisessa laatikossa, jossa Hulado merkintä.

11 Kirjallisuutta

STM 2006:2 Huumausainetestaus työelämässä

Major Version 1 effective on 25.9.2017